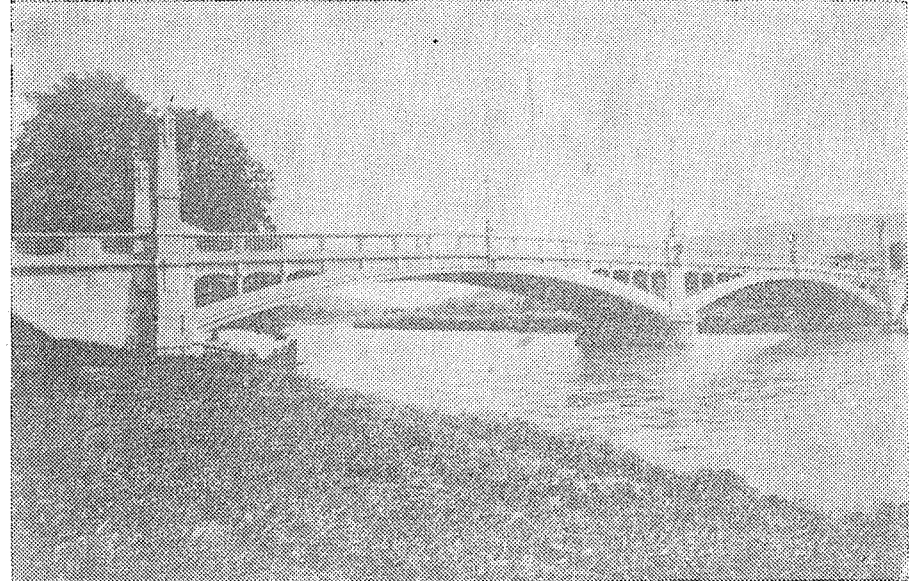

ZPRAVODAJ

města Hranic a lázní Teplic n. B.

Původní most přes řeku Bečvu v Hranicích (text uvnitř listu).

PROSINEC 1975

Z MĚSTSKÉHO NÁRODNÍHO VÝBORU V HRANICÍCH

Plnění volebního programu Národní fronty

Ve dnech 10.—24. listopadu 1975 probíhaly v Hranicích veřejné schůze občanů, na nichž byla veřejnost seznámena s vnitropolitickými a mezinárodními událostmi, s plněním volebního programu Národní fronty a s iniciativou pracujících na počest XV. sjezdu KSČ. Z projevu, který na těchto schůzích přednesli představitelé MěstNV, přinášíme stať o plnění volebního programu Národní fronty na léta 1971—1975:

„Dosažené výsledky při plnění volebního programu Národní fronty nezvratně prokazují na všech úsecích vzestupnou tendenci. Vedle úspěšného plnění ekonomické části volebního programu se daří podstatně lépe uskutečňovat i jeho politickovýchovný obsah, což přispívá k uskutečňování úkolů hospodářské, sociální a kulturní politiky KSČ.

Upravený volební program NF představuje na úseku občanské a technické vybavenosti města dílo v plánované hodnotě 175,785.000 Kčs
v současné době je plněn na 256,521.000 Kčs
což znamená překročení o 80,736.000 Kčs
tj. plnění na 146 %.

Dosažené výsledky v jednotlivých odvětvích:

Splněné akce volebního programu NF:

1. nová bytová výstavba	48,434.000 Kčs
2. nová občanská vybavenost	8,900.000 Kčs
3. obchodní síť	5,163.000 Kčs
4. placené služby	6,390.000 Kčs
5. rozšíření služeb cestovního ruchu	690.000 Kčs
6. opravy bytového fondu	23,920.000 Kčs
7. chodníky a místní komunikace	11,581.000 Kčs
8. školství, jesle, tělovýchova	4,565.000 Kčs
9. vodní hospodářství	4,280.000 Kčs
celkem	<u>113,923.000 Kčs</u>

Akce nad volební program NF:

1. nová bytová výstavba	59,214.000 Kčs
2. obchodní síť	1,318.000 Kčs
3. placené služby	7,324.000 Kčs
4. neplacené služby	1,836.000 Kčs
5. rozšíření služeb cestovního ruchu	1,765.000 Kčs
6. doprava	6,248.000 Kčs
7. vodní hospodářství	2,361.000 Kčs
8. školství, tělovýchova, kultura	14,996.000 Kčs
9. zdravotnictví	1,191.000 Kčs
10. ochrana životního prostředí	2,982.000 Kčs
celkem	<u>99,235.000 Kčs</u>

Rozpracované akce volebního programu NF:

1. nová bytová výstavba	34,205.000 Kčs
2. obchodní síť	3,303.000 Kčs
3. doprava	3,300.000 Kčs
4. vodní hospodářství	1,700.000 Kčs
5. zdravotnictví	465.000 Kčs
6. tělovýchova a sport	400.000 Kčs
celkem	<u>43,373.000 Kčs</u>

V komplexní bytové výstavbě bylo odevzdáno do užívání 172 bytů a jsou předpoklady, že bude dokončeno a odevzdáno všech plánovaných 317 bytů na třídě 1. máje.

Formou akce „Z“ byly v roce 1975 úspěšně dokončeny tyto akce: rekonstrukce hlediště letního kina, padesátimetrový bazén v letním koupališti, II. etapa požární zbrojnice, sociální zařízení v autokempinku, tenisové dvorce TJ Cementárna, sportovní areál odborného učiliště n. p. SIGMA.

Před dokončením jsou tyto akce: kanalizace v I. ZDŠ, nadstavba dílen Domovní správy, přístavba lékárny, parkoviště v sídlišti Struhlovsko, dětská hřiště, skleník Technických služeb, stěna cti v prostoru za zámkem.

Předpoklad pro dokončení ještě v tomto roce je u těchto akcí: kanalizace v II. ZDŠ, ocelokolna Technických služeb, garáže v nemocnici, rekonstrukce elektrické instalace v letním kině, přístavba sokolovny, přípojka plynu pro požární zbrojnicu.

Na všech uvedených akcích se promítala dobrá pomoc organizací a podniků i občanů. Je třeba v nastoupené cestě dále pokračovat a formou akce „Z“ za účinné pomoci socialistických závazků občanů budovat potřebná zařízení. MěstNV vytvořil příznivé podmínky pro úspěšné splnění uzavřených socialistických úmluv a závazků podniků a organizací. **Dílejší plnění celoměstského závazku k 31. říjnu 1975 ve výši 93 procent** je sice velmi příznivé, avšak vyskytuje se celá řada podniků a organizací, které nevykazují příznivé plnění nebo nepodávají pravidelná hlášení.

Snahu o dosažení co nejlepších výsledků při zvelebování našeho města nejlépe dokumentuje **přepočtená hodnota díla na jednoho obyvatele města.** Zatímco v roce 1971 činila 772 Kčs, v roce 1972 dosáhla 991 Kčs, v roce 1973 se zvýšila na 1597 korun a **v roce 1974 vzrostla na 1959 Kčs.** Více než dvojnásobné zvýšení bylo dosaženo jen díky pochopení všech občanů a vedoucích funkcionářů většiny podniků a organizací ve městě. V současné době probíhá kampaň k uzavírání závazků na počest XV. sjezdu KSČ, jejímž vyvrcholením bude schválení rámcového celoměstského závazku na plenárním zasedání MěstNV v prosinci 1975. Závazková kampaň je organizována pod heslem „**Novými pracovními úspěchy vstříc XV. sjezdu KSČ**“ a je vhodnou příležitostí k tomu, aby každý poctivý občan podle svých sil a schopností přispěl k dalšímu rozvoji hospodářského a společenského života města.

Změny v orgánech MěstNV v Hranicích

Plenární zasedání MěstNV v Hranicích 29. října 1975 schválilo uvolnění Františka Pola z funkce vedoucího odboru místního hospodářství, obchodu a dopravy a cestovního ruchu MěstNV k 30. září 1975 na jeho vlastní žádost. Současně plenární zasedání MěstNV **schválilo do funkce vedoucího odboru místního hospodářství, obchodu, dopravy a cestovního ruchu poslance MěstNV Oldřicha Valentu s platností od 1. října 1975.**

Plenární zasedání MěstNV vzalo na vědomí **resignaci poslance Miloše Antky ve volebním obvodu č. 21** ze zdravotních důvodů a **poslankyně Anny Trefilové**

ve volebním obvodu č. 50 pro přestěhování z Hranic. Doplňovací volby v uvolněných obvodech nebudou podle rozhodnutí rady ONV v tomto volebním období už uskutečněny.

Dvacet let transfúzního oddělení nemocnice v Hranicích

Před dvaceti lety v listopadu 1955 zahájila pod vedením primářky MUDr. Imry Šmrhové činnost okresní transfúzní stanice v Hranicích, nyní transfúzní oddělení nemocnice s poliklinikou. Začátky nového oddělení byly obtížné: umístěno ve stísněných prostorách nevhodně adaptovaného suterénu lékařské budovy mělo v tehdejších Olomouckém kraji nejnižší počet pracovníků a v kartotéce jen šest set jmen stálých dárců krve. Plán odběru činil z počátku 660 litrů krve ročně, v letech 1959–1961 byl přechodně snížen na 440 litrů, později se ustálil na 600 litrů ročně. Od roku 1971 je tento odběrový plán každoročně překračován vzhledem ke zvýšené potřebě krve. **V roce 1974 odebraly pracovníce oddělení 734 litrů krve od 1.507 dárců,** v letošním roce 1975 dosáhl odběr už množství přes šest set litrů.

Usilovnou propagační prací se za pomoci Čs. Červeného kříže, obvodních a závodních lékařů podařilo podstatně zvýšit počet stálých dárců krve. Od roku 1962 byla zahájena soustavná propagace bezpříspěvkového dárcovství. Zásluhou intenzivní osvětové činnosti zejména prim. MUDr. Imry Šmrhové se tato původně málo populární forma dárcovství rozšířila a zapustila kořeny ve veřejnosti, takže **od roku 1968 už všichni věnují krev k záchraně životů a zdraví spoluobčanů bezplatně.** Celkový počet dárců krve už dosáhl počtu přes čtyři tisíce osob. Oporou oddělení je početný kádř stálých dárců, mezi nimiž je už řada nositelů Janského plakety. **Stříbrnou Janského plaketu za dvacet bezpříspěvkových odběrů už dostalo těchto osm dárců: Josef Sehnal z Černotína, Lubomír Jestřábík z Hranic, Antonín Velešík z Tupce, Eduard Kozák z Hranic, Josef Gasman z Jindřichova, Bedřich Štěpán z Drahotuš, Václav Pospíšil z Nových Dvůrů a Miloslav Lev ze Strážky nad. Lud.** Další 128 dárců jsou nositeli bronzového Janského plakety za deset bezpříspěvkových odběrů.

Péče o dárce krve je zajištěna důkladnou lékařskou prohlídkou před odběrem a řadou laboratorních vyšetření, jejichž počet rok od roku roste. Aby se zabránilo přenosu hepatitidy B transfúzí krve nebo plasmy, vyšetřují se v posledních letech u každého dárce také transaminázy a tzv. australský antigen. Kromě toho roste počet vyšetření pro pacienty lůžkové části i pro těhotné ženy, které jsou sledovány v prenatálních poradnách — to vše při stále stejném počtu pracovníků transfúzního oddělení. Aby dárce neztráceli příliš mnoho času, provádějí se **od roku 1964 tzv. jednorázové odběry,** to znamená, že vyšetření i odběr probíhají v jediném dopoledni, což je pro malý počet pracovníků (2 laborantky, 1 sestra a jedna uklízečka) pracově velmi náročné.

Kromě odběrů krve a laboratorních vyšetření **vyrábí transfúzní oddělení z krve ročně kolem 170 litrů krevní plazmy,** kterou jednak zásobuje hranickou nemocnici, jednak ji odesílá k výrobě sušené plasmy do n. p. Imuna v Šarišských Michalanech. Pracovníci oddělení sbírají rovněž zbytky sér a plasmy k výrobě velmi cenného léku — **lidského gamaglobulinu.** Mimo to se odesílají k výrobě gamaglobulinu všechny zbylé krevní konzervy, které se během tří týdnů nepoužijí k transfúzi. **Primářka MUDr. Irma Šmrhová** vede rovněž pro terénní péči hematologickou poradnu, ve které jsou dispenzarizováni všichni nemocní krevními chorobami, a pro všechna oddělení ústavu provádí konsiliární hematologická vyšetření včetně cytologického vyšetření dřeně kostní a uzlin.

V roce 1974 se celý kolektiv přihlásil společně s pracovníky ústřední laboratoře

pod vedením s. A. Vavrušové do soutěže o titul brigády socialistické práce, ve které plní řadu hodnotných závazků, zaměřených na získávání bezpříspěvkových dárců, na účelnost a hospodárnost v hemoterapii, na zvyšování odborné a ideologické úrovně pracovníků a na provádění co nejkvalitnější veškeré práce, která slouží ke zdárnému léčení nemocných.

LN

Ocenění práce řidičů zdravotní dopravní služby

Letos poprvé byli vyhodnoceni v soutěži „JEZDÍM BEZ NEHOD“ řidiči zdravotní dopravní služby v okrese. V Hranicích dne 15. října 1975 převzalo z rukou ředitele OÚNZ MUDr. Miroslava Vysloužila za účasti zástupců složek odznaky „Jezdím bez nehod“ celkem deset vzorných řidičů:

Odznak II. stupně za 25 let jízdy:
Stanislav Březík, Stanislav Kutálek, Alois Lev a Ladislav Prokeš.

Odznak III. stupně za 20 let jízdy:
Josef Beneš, Antonín Maxa, Florian Petřík a Bedřich Špiruta.

Odznak IV. stupně za 15 let jízdy:
František Šrom z Lipníka nad Bečvou.

Odznak V. stupně za 10 roků jízdy:
Zdeněk Prokeš.

Všichni vyhodnocení řidiči nezaznamenali v uvedených obdobích žádnou nehodu z vlastní viny, splnili všechny podmínky soutěže a převzali svěřená vozidla do socialistické péče.

Řidiči zdravotní dopravní služby si toto uznání zaslouží. Jsou v pohotovosti za každého počasí, v každé roční době, ve dne i v noci, zajíždějí často do odlehlých, vzdálených míst. Na jejich obratnosti, pohotovosti a řidičském umění závisí mnohdy záchrana života nemocných lidí, nebo postižených při těžkých úrazech a haváriích, či rychlá doprava nastávající maminky do ústavu.

Řidiči v hranické nemocnici vytvořili v nedávných dnech jako první v okrese kolektiv soutěžící o titul BSP a vstoupili do soutěže s hodnotnými závazky.

LN

Další moderní zdravotnické zařízení

Po delší době uzavření byla znovu otevřena a dána do provozu lékárna 807 v Hranicích na náměstí Klementa Gottwalda.

Její umístění v domě, který byl postaven na počátku 17. století, již nevyhovovalo nárokům a provozu současné farmacie. Také prostory pro uskladnění léků byly nevhodně rozmístěny a byly prostorově nedostatečné.

Aby bylo vyhověno všem požadavkům kladeným na provoz, bylo nutno přistoupit k dalekosáhlé adaptaci celé budovy a řešit modernizaci pracoviště komplexně. Navíc bylo nutné upravit stávající bytovou jednotku, která nevyhovovala zejména po hygienické stránce. Projekci připravilo projekční oddělení OSP v Přerově a po konzultaci s Domovní správou — investorem výstavby — byly v lednu 1973 zahájeny práce spojené s přestavbou.

Za plného provozu lékárny byla nejdříve upravena bytová jednotka, dále pak postupně bylo upraveno stavebně první poschodí, meziposchodí a nakonec po přechodném uzavření lékárny všechny ostatní místnosti.

Byla provedena rekonstrukce elektrické sítě v domě, zřízena nová kanalizace, přebudován celý vodovodní systém a zavedeno ústřední topení. Pro transport léčiv byl zaveden výtah. Bylo vylepšeno sociální zařízení, provedena úprava dvoru, ve dvorním traktu byly postaveny dva pomocné sklady a hořlavinový

sklep. I venkovní část budovy doznala značných změn. Nové portály a obložení jsou po estetické stránce přínosem k lepšímu vzhledu náměstí.

Velkou zásluhu na všech těchto úpravách má Domovní správa v čele s vedoucím s. Adamcem a s. Dohnalem, jejichž zájem o přestavbu byl příkladný. Stavební parta s. Rýpara z OSP Hranice se svědomitě zhostila úkolu, který nebyl lehký, zejména pokud se týká transportu materiálu a ostatních ztížených prací ještě za provozu lékárny.

Po ukončení stavebních a řemeslných úprav bylo rozhodnuto, že staré nábytkové vybavení nemůže v současné době vyhovovat novému uspořádání pracovního prostředí. Byl vypracován projekt vnitřního vybavení, které má vyhovovat modernímu lékárenskému provozu a na druhé straně nenarušit historický ráz celého domu. Přes některé technické potíže, které byly spojeny s výrobou zařízení, podařilo se nakonec zajistit vše potřebné k ukončení celé akce.

Podíl na provedení těchto náročných prací má Okresní průmyslový podnik Kovo-

Interiér lékárny na Gottwaldově náměstí.

dřevo v Přerově, Sigma učiliště v Hranicích a opět Domovní správa, kdy s. Kuchař nám provedl všechny drobné stolářské práce.

Trpělivě a houževnatě se všichni zaměstnanci lékárny 807 zapojili do vylepšování pracovního prostředí a zejména do finálních prací, aby lékárna byla v krátké době po ukončení všech technických prací v provozu. Všichni, kteří se zasloužili o tak náročnou přestavbu lékárny, provedli velký kus práce pro zdravotnictví; jim všem patří za to dík.

Nově přebudovaná lékárna bude vizitkou socialistického zdravotnictví.

RNDr. PhMr. A. David

Slavnostní beseda s občany, kteří se v jubilejním roce 30. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou dožili sedmdesáti pěti let

Celostátní akce besed s pětasedmdesátníky byla v Hranicích stanovena na dny 11. a 12. listopadu. Členové sboru pro občanské záležitosti, pověřeni přípravou slavnostní akce, se velmi dobře zhostili svého úkolu. Obou besed uspořádaných obřadní síní MěstNV v Hranicích se zúčastnil — s výjimkou nemocných — téměř plný počet pozvaných jubilantů z Hranic a nově připojené Velké. Špatně chodící občané byli přivezeni autem. Koncert dechové hudby a básně přednesené členkami SSM přispěli ke zvýšení slavnostní nálady u stolů s občerstvením a sklenicemi připravenými k přípitku.

Za předsednickým stolem při obou besedách byli předseda SPOZ ing. L. Maňas a tajemník MěstNV KSC Václav Dohnal, na besedě 11. listopadu kromě nich tajemník MěstNV Josef Šimek a předsedkyně okr. SPOZ Vlasta Ministrová, druhého dne pak předseda MěstNV Miloslav Pavelka a tajemnice okr. SPOZ Naděžda Poklopová. Vyvrcholením slavnostního pořadu bylo předání čestných uznání a pamětních pohárků jubilantům a následující přípitek. Proslovy s. Dohnala, s. Šimka, s. Pavelky i funkcionářů SPOZ daly podnět k diskusním příspěvkům, hodným paměti jak pro svůj obsah, tak pro náladu, kterou mezi jubilanty vyvolaly.

Srovnání neradostných poměrů za buržoazní republiky se sociálním zabezpečením, které všemu lidu zajistila socialistická společnost, pohled na těžký zápas pracujících v současném světě, ovládaném fašismem a imperialismem, vzpomínky na mučení v koncentračních táborech a vraždy na popravištích za druhé světové války, vděk Sovětské armádě osvoboditelce, budovatelské úsilí a úspěchy našeho lidu vedeného Komunistickou stranou Československa — vše bylo provázeno živým ohlasem mezi přítomnými a leckdy i slzami dojetí. Se zájmem sledovali hraničtí jubilanti i zprávy o hospodářském a kulturním rozmachu svého města a připojili též několik kritických poznámek o úkolech a povinnostech mladé generace, o tom, jak si mladí mají vážit společného majetku, jak mají být šetrní a ukáznění v rodině i ve společnosti.

Tak se beseda s pětasedmdesátníky, uspořádaná sborem pro občanské záležitosti v jubilejním roce osvobození naší republiky Sovětskou armádou stala významnou kulturně politickou událostí a vešla do dějin města Hranic spolu se jmény jubilantů.

Za sbor pro občanské záležitosti
Václav Dragoun

Ludvík Novotný

OHLAS REVOLUCE 1905 NA HRANICKU

(Dokončení.)

IV. Potštát

Dalším místem, kde došlo v roce 1905 k manifestacím za všeobecné volební právo, byl **P o t š t á t**. Narodnostní i hospodářské poměry v tomto pohorském městečku byly značně odlišné od poměrů v Hranicích. Obyvatelstvo v počtu 1518 osob (podle sčítání lidu v roce 1900) se hlásilo k německé národnosti, dělnictvo, soustředěné v jediném větším podniku, v Dériho továrně na hedvábí, bylo uvědomělé; v letech 1883 a 1894 proběhly v Potštátě stávkové akce a v roce 1891 tu proletariát poprvé oslavil 1. května Svátek práce.

Organizátorem dělnických vystoupení byl hlavně tkadlec hedvábí Emil P e s c h l, který už na podzim roku 1905 byl stíhán pro svou činnost úřady. Okresní hejtmanský v Hranicích podávalo zprávy státnímu zastupitelství v Novém Jičíně, že Emil Peschl organizoval v Potštátě průvody a předčítal na náměstí pobuřující články z novin.

Už v noci na 28. listopad vylepili dělníci na márožních potštátských ulic plakáty, vydané sociálně demokratickou stranou, požadující všeobecné hlasovací volební právo. Četnictvo však dalšímu šíření plakátů zabránilo a zahájilo pátrání po osobách, které je vylepily. **28. listopadu v den generální stávkové dělnictvo v továrně na hedvábí Friedricha Dériho zastavilo dopoledne práci**, rovněž obchody byly v době od 9 do 11 hodin uzavřeny. O deváté hodině dopoledne uspořádalo potštátské dělnictvo průvod za účasti asi 350 osob, mezi nimiž byli i někteří domkáři, kteří byli dělnickými vůdci k účasti na manifestaci osobně pozváni. V čele průvodu kráčeli dva potštátské tkalci hedvábí Johann Heller a Emil Peschl. Dělníci nesli v průvodu rudý prapor a tři transparenty s různými nápisy, mezi nimiž bylo i heslo: „Nieder mit den Privilegien!“ („Pryč s výsadami!“)

Manifestační průvod v Potštátě měl klidný průběh, odpoledne 28. listopadu opět dělnictvo nastoupilo do práce.

V. Lipník nad Bečvou

Třetím místem bývalého hranického okresu, kde v roce 1905 dělnictvo vystoupilo s požadavkem všeobecného volebního práva, byl **Lipník nad Bečvou**.

Ve srovnání s Hranicemi byla však v tomto městě situace značně komplikovaná, zvláště po stránce národnostní. Z celkového počtu 6886 obyvatel (podle sčítání lidu v roce 1900) bylo 5276 Čechů a jen 1610 obyvatel udávalo německou národnost. Vlivem tehdejšího nespravedlivého volebního řádu mělo město Lipník nad Bečvou od poloviny 19. století německé vedení. V obecních volbách v roce 1903 bylo zvoleno do městského výboru dvacet Němců a jen deset Čechů. Přes odpor českých zástupců byl zvolen starostou německý obchodník Johann Kain. Německá správa města Lipníka si zajistila oporu v lipnické židovské obci, která se osamostatnila v roce 1850 a měla rovněž německého starostu Moritze Rittera. Z 534 lipnických Židů se většina zámožných obyvatel hlásila k vládnoucí německé národnosti. Proti této uměle udržované německé nadvládě české národní buržoazní

hnutí bojovalo budováním českého školství, zakládáním spolků a peněžních ústavů. Jeho snahy po ovládnutí města však zůstaly neúspěšné, změnu přinesl teprve konec první světové války. Stálé napětí mezi oběma tábory vedlo k častým střetnutím, např. v roce 1897 zasáhlo vojsko za demonstrací proti Němcům a Židům, k novým nepokojům došlo v roce 1900. V roce 1903 za demonstrací v době německých tělovýchovných slavností a sokolského sletu zasáhl sám okresní hejtmán s šedesáti četníky, podobně v roce 1904 za sjezdu Svazu Němců severní Moravy znovu zasahovali tři úředníci okresního hejtmanství a 64 četníků.

V hospodářském životě Lipníka měla německá menšina oporu hlavně ve dvou továrnách, a to „Erste Leipnicker Flanel-Tuch und Hunyaschuhfabrik, vormals Karl Ziak in Leipnik“ („První lipnická továrna na flanel, sukno a houněnou obuv, dříve Karel Ziak v Lipníku“), jež měla své sídlo v ulici Na Bečvě č. 109. (Od roku 1928 byla v těchto budovách zřízena nová továrna na sukno, vlněné zboží a plst J. F. Gerzabka, po osvobození v roce 1945 byla začleněna do n. p. Lodena, nyní je tam závod n. p. Kazeto Přerov.) Druhým německým podnikem byla „Brüder Zerkowitz, Possamenten-, Band- und Lützen-Fabrik, Leipnik, Mähren“ „Bratří Zerkowitzův továrna na prýmky, tkanice a stuhy, Lipník, Morava“), jež měla své sídlo zřejmě v Pernštejské ulici, zanikla v roce 1916. V budově je nyní výroba umělé pryskyřice Přerovských chemických závodů, n. p., Přerov a provozovna Kožedělného družstva v Olomouci.

Také v Lipníku nad Bečvou našly revoluční události roku 1905 ohlas mezi příslušníky českých politických stran, zatímco u vládnoucí německé a židovské buržoazie vyvolala obavy a až hrůzu. Její představitelé neváhali použít každého prostředku, aby zabránili uplatňování požadavků české většiny, zejména nároku na všeobecné volební právo. K tomu ještě v Lipníku probíhal zápas o právo českých rodičů posílat děti do české školy. Na násilné činy vedoucích činitelů bývalé Ziakovy továrny, notáře Rokotnitze a vedoucího Karla Bellaka, kteří propustili z práce české dělníky za to, že posílali své děti do české školy, odpověděla sociálně demokratická strana **1. října 1905 veřejnou schůzí s programem „Sociální demokracie jako ochránce kultury proti kapitalismu“**. Původně byl jako řečník ohlášen poslanec Josef Hybeš z Brna, jeden z předních představitelů dělnického hnutí na Moravě. Místo něho však vystoupil redaktor Špera z Brna, který shromážděné dělníky, příslušníky inteligence a ženy vyzval k solidární, dobře organizované stávce jako odvetu za násilnosti vedoucích činitelů „papučárny“. Za souhlasu přítomných hovořil řečník rovněž o nutnosti boje za všeobecné hlasovací právo.

Začátkem října se konala v Lipníku důvěrná porada českých předáků. Ačkoliv velitel četnické stanice nezjistil obsah rozhovorů, podle informací svých zpravodajů usoudil, že se ve městě chystá česká akce v souvislosti s brněnským „Volkstagem“. Pořádání tábora lidu, ohlášeného na 8. října 1905 v Přerově, vyvolalo u představitelů lipnické německé buržoazie obavy, že večer toho dne nastane příliv účastníků přerovského shromáždění do Lipníka a že zde mohou nastat demonstrace. Výše uvedené domněnky stačily k tomu, že německá městská rada a představitelstvo izraelské obce v Lipníku se obrátily 6. října na okresní hejtmanství v Hranicích s naléhavou písemnou žádostí, aby ve městě nebyl povolen žádný český tábor lidu. Poukazovali na to, že v neděli večer začínají největší izraelské svátky a prohlásili kategoricky, že neberou žádnou odpovědnost za udržení klidu a pořádku ani za ochranu majetku a životů obyvatel města. Tutéž žádost předložili osobně okresnímu hejtmánovi i německý místostarosta Fr. Prokopp a starosta židovské obce Moritz Ritter. Nemáme dokladů o tom, že by se skutečně už na počátku října chystalo v Lipníku lidové shromáždění, a přece uvedené domněnky představitelů německé vládnoucí menšiny v Lipníku stačily k tomu, že moravské místodržitelství poslalo 7. října do města šest četníků.

Až 27. října 1905 oznámila Občanská jednota v Lipníku okresnímu hejtmánství,

že uspořádá v **neděli 5. listopadu odpoledne v sále rolnického akciového pivovaru manifestační schůzi lidu** a požádala zároveň o povolení průvodu ulicemi města. Okresní hejtmánství 30. října vzalo na vědomí pořádání schůze a povolilo i průvod městem večer po skončení shromáždění. Současně okresní hejtmánství požádalo místní školní radu v Lipníku, aby vyzvala školy, aby školní mládež byla zakázána účast na manifestaci. Jakmile však okresní hejtmánství dalo zprávu o chystané manifestaci a o povolení průvodu na vědomí městské radě v Lipníku, zmocnila se představitelů německé a židovské lipnické buržoazie skutečná panika. Ihned telegraficky a pak obšírně písemně protestovali starostové obou obcí proti uvedenému rozhodnutí u místodržitelství v Brně. Jejich stížnost je směsí zabělosti, strachu, ale také ukázkou nesmírné drzosti a panovačnosti. Ve své stížnosti pokládali za neuvěřitelné, že okresní hejtmán souhlasil nejen s pořádáním schůze v rolnickém pivovaru, ale že dokonce povolil i průvod po schůzi, umožňující demonstrace ve městě, osvětleném večer a v noci jen velmi řídkými petrolejovými lampami. Nepřiznali přitom, že za toto nedostatečně osvětlení ulic nesou odpovědnost především oni sami. Naopak uváděli troufale, že průvod se má konat v ulicích města, které má německé obecní zastupitelstvo, proti kterému Slované už řadu let marně bojují. Vytýkali okresnímu hejtmánovi, že povolil shromáždění, aniž si napřed vyžádal vyjádření obce a nebral zřetel na většinu obecního zastupitelstva, které však ve skutečnosti reprezentovalo jen pětinu obyvatelstva. Žádali, aby s Lipníkem se jednalo jinak, než s okolními městy s českým městským zastupitelstvem, poněvadž zde prý chtějí čeští protivníci vylít svou zlobu nad tím, že se jim dosud nepodařilo získat většinu v obecním zastupitelstvu a chtějí brutální a násilností zastrašit německé a židovské obyvatelstvo, aby při budoucích volbách nedalo hlasy pro německé kandidáty. Tvrdili, že už týdně se dějí v okolních obcích přípravy na míting a že se mezi lidem hovoří, že továrna na houněnou obuv, která poskytovala obživu stu rodinám, bude napadena a demolována. Naříkali, že německému a židovskému obyvatelstvu se hrozí drancováním. Otevřeně napadli okresního hejtmána, že povolením průvodu ve večerních hodinách přímo umožňuje násilnickým živlům provést za tmy a za nedostačujících bezpečnostních opatření své ničivé úmysly.

Uvedli jsme podrobně obsah protestu dvou lipnických starostů, poněvadž je to charakteristická ukáзка, dobře vystihující smýšlení německé buržoazie, obavající se uskutečnění požadavku všeobecného volebního práva, neboť k moci se dostali právě jen pomocí nespravedlivého volebního řádu.

2. listopadu se oba lipničtí starostové spolu se zástupcem izraelské náboženské obce dostavili osobně k okresnímu hejtmánovi do Hranic a dožadovali se dalekosáhlých opatření k ochraně osob a majetku, protože prý hrozí reálné nebezpečí, že jde o pokus zmocnit se „německého“ města. Na žádost okresního hejtmána příslibil místodržitel, že do Lipníka bude na 5. listopad soustředěno šedesát četníků z venkova. Současně však okresní hejtmán podlehl maléhání obou lipnických starostů a zřejmě osobním jednáním s představiteli Občanské jednoty a Starostenského sboru na Lipnicku dosáhl toho, že připravovaný průvod byl přeložen na odpoledne před veřejnou schůzí.

Zatímco probíhala tato zákulisní jednání, vrcholily v Lipníku přípravy na lidové shromáždění. Už 4. listopadu se dostavila do města příslibená četnická posila, avšak noc i nedělní dopoledne proběhly klidně. Odpoledne se shromáždili účastníci v tehdejší Osecké ulici u budovy býv. německé reálky (tj. u nynější ZDŠ v Leninově ulici). Průvod v počtu asi šesti set osob prošel oznamovanou trasou ulicí Dietrichštejnovou, náměstím, ulicí Josefskou do ulice Novosady (tj. nynějšími ulicemi Havlíčkovou, náměstím, ul. 28. října do ulice Novosady) do místnosti Rolnického akciového pivovaru, kde se konala schůze za účasti asi osmi set lidí. Za řečnickým stolem se vystříдалo sedm mluvčích různých politických směrů, kteří hovořili k čtyřem ohlášeným bodům programu: **1. Politický přehled; 2. O kultur-**

ních požadavcích českého lidu; 3. O všeobecném, rovném, přímém, tajném hlasovacím; 4. O našem hospodářském postavení. Rečník Votruba obvinil vládu, že nedokázala zajistit stejnou spravedlnost národům v Rakousku a dožadoval se zřízení českých škol a modernizaci volebních řádů. Mnohem důrazněji hovořil poslanec říšské rady F. R. Reichstädter, který vyličil události v Rusku a vyzval všechny politické strany, aby podle ruského vzoru bojovaly o stejná práva. Apeloval na vládu, aby co nejdříve vyhověla přání národa, dokud jej vůdce ještě ovládají. Zdůraznil, že v Evropě už jen dva státy — Rakousko a Turecko — potřebují reformy. Dr. Smrčka, advokátní koncipient z Olomouce, hovořil jen o národních požadavcích. MUDr. Václav Pozdílek, lékař z Hranic, vysvětlil, že důvodem tohoto shromáždění jsou nesplněné sliby z nejvyšších míst. Připomněl, že zavedené všeobecné branné povinnosti a daňové povinnosti a povinné školní docházka odpovídá také všeobecné volební právo. Poslanec Kuneš Sontag uvedl, že agrární strana se bezpodmínečně připojuje k sociální demokratické straně v zájmu o všeobecné volební právo. Jan Prokeš, redaktor sociálně demokratického deníku Duch času z Ostravy, označil všeobecné volební právo za hlavní požadavek. Zákony o volebních kuriích označil za zvrácenost, vysvětlil události v Rusku a vyzval přítomné, aby sáhli v případě potřeby až k nejzastřenějším prostředkům, k politické generální stávce. Jako poslední vystoupil mistr Hanslian z Lipníka nad Bečvou. Stěžoval si, že ho vedení lipnické továrny na houněnou obuv propustilo proto, že posílá své děti do české školy. Připomněl, že by se to nemohlo stát, kdyby byli dělníci dobře organizováni. Nakonec přijali shromáždění rezoluci, jež obsahovala v podstatě stejné požadavky jako rezoluce z hranického tábora lidu, přinášela však navíc některé nároky místního rázu:

1. Zřízení české university na Moravě.
2. Uskutečňování hesla: „Svůj k svému“.
3. Zavedení všeobecného, rovného, přímého a tajného hlasovacího práva do zákonodárných sborů.
4. Samosprávu tří zemí koruny české: Čech, Moravy a Slezka.
5. Odsuzovala nepřátelské chování německé a židovské vládnoucí kliky proti českému školství v Lipníku a žádala, aby české děti ze židovské obce byly vyučovány v mateřském jazyku.
6. Žádala regulaci řeky Bečvy u Lipníka a zestátnění Severní dráhy Ferdinandovy.

Po skončení schůze se shromážděné zástupy rozešly. Skupina asi třiceti mladých lidí prošla za zpěvu Písně práce a volání po všeobecném volebním právu Oseckou ulicí. Dělnictvo také vyjádřilo voláním odpor k správci továrny na houněnou obuv Karlu Bellakovi. Zesílené hlídky procházely městem po celou noc.

Ovšem klid byl jen zdánlivý. Provokatéři se snažili stále rozdmýchávat národnostní rozpory. Svědčí o tom anonymní dopis, který došel 10. listopadu majiteli továrny na prýmký bratří Zerkowitzů. Neznámý pisatel vyzval majitele továrny, aby v neděli 22. listopadu se připravili na útok na tovární objekty a stroje, neboť se očekává veliká účast přespolních rušitelů klidu. Vedoucí činitelé obou německých továren hned žádali okresní hejtmanství v Hranicích o ochranu.

Jako příprava na generální stávku se konala v Lipníku **26. listopadu schůze sociálně demokratického dělnictva**. Na shromáždění bylo odsouzeno jednání českých poslanců na zemském sněmu moravském při hlasování o všeobecném volebním právu a jednáno o přípravách na generální stávku. Schůze vyzněla jako demonstrace za všeobecné volební právo.

Také v Lipníku nad Bečvou vyvrcholil boj za všeobecné volební právo **generální stávkou 28. listopadu 1905**, jež však měla zásluhu německé buržoazie daleko

bouřlivější průběh než v okolních místech. V Lipníku se práce zastavila jen v českých podnicích. V ranních hodinách se dělnictvo spontánně shromáždilo na náměstí, odkud vyšel o deváté hodině průvod ulicemi k nádraží a zpět. Asi o půl jedenácté hodině se k dělnictvu připojili vedoucí představitelé českého politického života, Fr. Wawerka, J. Polák, A. Petrás, A. Kašpařík, dr. Václav Vítek a dr. Fr. Brzobohatý. Zástup se odebral k továrně na prýmký bratří Zerkowitzů a žádal o zastavení práce. Šéf firmy požadavek odmítl a uvedl, že prý dělnictvo pracuje z vlastního rozhodnutí a slibil práci zastavit až o čtvrté hodině odpolední. Zástup se pak přesunul na náměstí, kde se rozešel.

Po poledni kolem jedné hodiny se znovu shromáždilo velké množství lidu na náměstí. **S rudým praporem prošli dělníci opět ulicemi města**. Na náměstí přinesl dělnický vůdce Hanslian projev o významu generální stávky a o všeobecném volebním právu. Jeho řeč byla provázána projevy souhlasu. Avšak hned poté u radnice německý profesor Schmidt provokoval nadávkami české dělnictvo, jež žádalo především, aby německí a židovští obchodníci uzavřeli své krámy. Zástup vtáhl znovu do Pernštejnské ulice, kde se k němu v 16 hodin přidali dělníci Zerkowitzovy továrny. Po návratu na náměstí, kde už bylo na dva tisíce lidí, promluvili dělníci předáci Petrželka a Hanslian. Před pátou hodinou táhl zástup k Žiakově továrně na houněnou obuv, kde se dosud pracovalo. Marně se demonstranti domáhali zastavení práce, jeden člen správní rady továrny prohlásil, že nepřistoupí na zastavení práce ze zásadních důvodů a na tomto stanovisku setrval přes nové žádosti zástupu. Teprve když dopadly první kameny do oken obytné budovy u továrny, ukázal se zástupce továrny povolným a propustil o půl šesté večer (!) dělnictvo. Shromážděné četnictvo nemohlo hned zakročit, protože ženy s dětmi šly v prvních řadách demonstrantů. Až útokem s nasazenými bajonetami se podařilo četníkům rozhořčené dělnictvo vytláčit do Židovské ulice, kde bylo pak rozbito mnoho dalších oken, hlavně u obchodníků, kteří odmítli zavřít krámy. Nakonec byla zasypána kamením i okna v Zerkowitzově továrně. Po novém zásahu četnictva se demonstrující zástupy rozešly.

Mezitím poděšená německá buržoazie propadla panice. Představený města Lipníka v 17 hodin 59 minut poslal okresnímu hejtmanství do Hranic telegram tohoto znění:

„Vojenská posila naléhavě nutná. Vzpouza, velké demolování právě započalo. Nebezpečí pro továrny.“

Telegram podobného obsahu byl zaslán do Hranic ještě prostřednictvím Severní dráhy Ferdinandovy. Na příkaz hranického vojenského velitelství bylo ve večerních hodinách 28. listopadu 1905 dopraveno nákladním vlakem č. 344 z Hranic do Lipníka šedesát vojáků s třemi důstojníky, příslušníky zeměbrancekého pěšího pluku č. 15. Vojáci dorazili do Lipníka před 21. hodinou a místo devíti četníků konali hlídkovou službu v ulicích města, kde už byl zatím klid. Hněv lidu vyvolaný provokacemi německých obchodníků a neústupným stanoviskem zástupce Žiakovy továrny, našel východisko jen v rozbití většího množství okenních tabulí. Uvádí se, že celkem bylo vybito 235 okenních tabulí.

Příštího dne, když se opět v lipnických továrnách normálně pracovalo, nastalo vyšetřování a zatýkání demonstrantů. V odpoledních a večerních hodinách se dostavilo do Lipníka větší množství četníků, takže vojenská asistence už byla zbytečná. Vojáci, kteří předcházejícího dne byli do Lipníka co nejdříve dopraveni vlakem, museli zpáteční cestu do Hranic absolvovat pěšky (!).

Sám okresní hejtmán ve své zprávě moravskému místodržitelství přičítal hlavní vinu za vznik demonstrací zástupci firmy Žiakovy, který svým odporem k požadavku zastavení práce vydráždil dělnictvo k ráznému zákroku. Útoky na židovské domy a obchody vysvětloval tím, že mnozí Židé „se v politickém ohledu kloní k dosud (!) vládnoucí německé straně“. Zesílaná četnická služba byla v Lipníku ponechána ještě začátkem prosince.

Bouřlivé události v Lipníku nad Bečvou 28. listopadu 1905 měly ještě téměř komickou dohru. Okresní hejtmanství neuznalo situaci za tak vážnou, jak byla vyličená v poplašných telegramech a vyúčtovalo představenstvu obce Lipníka za dopravu vojenské asistence zeměbrany částku 15,48 K a poplatky za vyslání úředníka (tj. cestovné a diety) ve výši 23,27 K. Lipnický obecní úřad s úhradou této částky nespíchal a tak až po upomínce byl obnos 38,75 K uhrazen. Sociálně demokratická strana uspořádala ještě 17. prosince 1905 vlastní veřejnou schůzi k novému uplatnění požadavku všeobecného volebního práva. Návštěva byla velká, asi osm set pracujících, mezi nimi i mnoho žen. I bezpečnostní opatření úřadů byla po nedávných demonstracích mimořádná, Lipník se hemžil bodáky četnictva, soustředěného z širokého okolí. Jako hlavní řečník vystoupil redaktor Svoboda z brněnského dělnického listu Rovnost. V další řeči hovořil o nedávných událostech v Čechách a na Moravě, odsoudil zásahy četnictva proti manifestantům na různých místech, pojednal o jednání na zemském sněmu moravském a o novém volebním právu. Mladý právník JUC. B. Brzobohatý ujistil shromážděné dělnictvo o sympatiích českého studentstva a přislíbil pomoc v boji za všeobecné volební právo. Po ukončení schůze se účastníci rozešli za zpěvu dělnických písní.

VI.

Pohled na události v roce 1905 v Hranicích, v Potštátě a v Lipníku nad Bečvou ukazují především shodně vliv ruské revoluce. Ve všech místech byli pracující dobře o průběhu událostí v Rusku informováni, se zápasem ruského proletariátu sympatizovali a jím se i ve svých požadavcích inspirovali.

V Hranicích a v Lipníku nad Bečvou měly události v roce 1905 v podstatě shodný průběh s průběhem revolučních bojů v našich zemích. V obou městech také bylo hlavním inspirátorem a nositelem zápasu dělnictvo, jež v průběhu událostí získávalo bojové zkušenosti a spontánně, jednotně a energicky vystoupilo v den generální stávky 28. listopadu 1905. V obou městech se zápasu za všeobecné volební právo zúčastnily i české měšťanské strany, jež v realizaci volební reformy viděly možnost získat na Moravě převahu nad vládnoucí buržoazií německou. Toto národnostní soupeření se v různé intenzitě projevilo i v uvedených místech. V Hranicích, kde zápas o českou správu města byl vítězně vybojován už v roce 1903, se projevy odporu soustředily na několik jednotlivých odpůrců všeobecného volebního práva z řad německého měšťanstva. Zato v Lipníku, kde německá minorita za pomoci židovského obyvatelstva se udržovala v moci jen pomocí starého nespravedlivého volebního systému, nabyly události bouřlivého charakteru. Vím na tom nesla jednoznačně německá a židovská buržoazie svým provokativním chováním v den generální stávky. Protižidovské demonstrace v Lipníku nad Bečvou nebyly však projevem rasové nenávisti, byly namířeny proti židovské buržoazii pro její nepřátelský postoj k všeobecnému volebnímu právu.

Průběh událostí roku 1905 v Potštátě se vyznačoval několika charakteristickými rysy. Především se zde nevyklytly národnostní třenicemi, vystoupení německého potštátského proletariátu bylo dokladem internacionálního rázu požadavku všeobecného volebního práva. Novým rysem zde bylo, že v průvodě kráčeli vedle průmyslových dělníků i příslušníci venkovského proletariátu, který se rovněž dožadoval demokratických práv.

V závěru můžeme uvést, že i o vystoupení dělnictva v roce 1905 na Hranicku a v Lipníku nad Bečvou platí slova Antonína Zápotockého: „*Možno říci, že bez revolučních bojů ruského proletariátu v roce 1905 by nebylo v naší zemi boje za všeobecné volební právo, nebylo by onoho mohutného hnutí, které poprvé probudilo náš proletariát a přivedlo ho k masovému politickému vystoupení.*“

Prameny a literatura:

Okresní archiv, pracoviště Potštát, fond: Okresní hejtmanství Hranice, prezidiální spisy z roku 1905:

pro události v Hranicích: č. 267, 272, 279, 282, 293, 299, 312, 324;

pro události v Potštátě: č. 291, 324;

pro události v Lipníku nad Bečvou: č. 254, 257, 260, 287, 288, 289, 292, 296, 320, 321, 324;

Týdeník Hlasy z Pobečví, roč. VIII., 1905.

Dr. Ivan Krška: Stručný nástin dějin Potštátu a okolí, rukopis 1962.

Anton Hajduk, Geschichte der Stadt Leipnik, Leipnik 1907.

Nikoli nejmenší na Moravě, Kniha o Lipníku nad Bečvou, Lipník nad Bečvou 1965.

V. I. Lenin: O revoluci 1905, Praha 1975.

Přehled československých dějin, díl II, 1848—1918, sv. 2, 1900—1918, Praha 1960.

Oprava: V kapitole III. v listopadovém Zpravodaji má být správně, že Friedrich baron Bojakowski byl velkostatkář v Malhoticích a nikoliv ve Skaličce, jak omylem uvedeno.

Z GALERIE HRANICKÝCH VÝTVARNÍKŮ 19. STOLETÍ

PhDr. Bohumil Indra :

Akademický sochař Antonín Piskoř (1815—1856)

Z rozvětvené rodiny hranických Piskořů je obecně znám dramatik a spisovatel Karel Piskoř z první čtvrtiny 20. století, narozený v Hranicích roku 1879, zesnulý roku 1952, autor četných povídkových knížek a veseloher. Málo už známá je umělecká činnost členů starší generace hranických Piskořů z první poloviny 19. století, a to čtyř bratrů — malíře Františka Piskoře, akademického sochaře Antonína Piskoře, sochaře Karla Piskoře a kamenického mistra Valentina Piskoře, a blízkých jejich příbuzných, kamenického mistra Baltazara Piskoře a jeho syna sochaře Josefa Piskoře. Pracovali v Hranicích vesměs v druhé třetině 19. století. Umělecky nejvýznamnější z nich je akademický sochař Antonín Piskoř, který provedl řadu uměleckých sochařských děl na Hranicku a na východní Moravě.

Antonín Valentin Piskoř se narodil v Hranicích 11. února 1815 jako syn soukenického mistra Antonína Piskoře a jeho ženy Petronily Snajdrlové. Rodiče drželi chalupu se zahrádkou ve Hřbitovní ulici čp. 414, otec pracoval jako jím hraničtí soukeníci ve mzdě pro faktora. Antonín spolu s mladšími bratry Františkem a Karlem navštěvovali výtvarnické a kreslířské kursy Josefa Heřmana Gallaše, aby se zdokonalili ve výtvarném chápání i v praktické kresbě a rýsování. Antonín odešel pak na učení do Vídně, studoval obor sochařství na **vídeňské akademii výtvarných umění** a brzy prokázal velké nadání. Jako žák akademie byl vyznamenán prémie za vynikající sochařskou práci — zlatou medailí akademie. Do Hranic se vrátil jako úspěšný absolvent akademie a **akademický sochař**.

Jednou z prvních prací, již byl rodným městem roku 1833 pověřen, bylo vypracování návrhu **rekonstrukce staré mariánské sochy na náměstí** „ve velkolepém stylu“, jak stanovila smlouva. Kamenná socha P. Marie stála v té době pouze na

zděném, sotva 3 metry vysokém podstavci, obklopena 4 lipami. Původně tu byla koncem 17. století při plánovitém šíření mariánského kultu umístěna na nevelkém podstavci dřevěná socha mariánská, která byla roku 1729 nahrazena sochou kamenou, pořízenou nákladem vrchnostenského úředníka v Hranicích Josefa Ant. Böhma. Stará dřevěná socha mariánská byla pak umístěna do výklenku štítové zdi hranického Kostelíčka, vysoko nad portálem a je tam dodnes. V současné době je tato dřevěná socha právě odborně restaurována. Piskoř navrhl umístit kamennou sochu stojící na zeměkouli, podle vzoru okolních měst Nového Jičína, Lipníka aj. na vysoký kamenný sloup, spočívající na čtyřbokém nosném soklu. Nákras Piskořova výtvarného návrhu rekonstrukce mariánské sochy, který byl přijat a později proveden, se dochoval. Kamenické provedení bylo svěřeno kamenickému mistru **Baltazaru Piskořovi**, který pak roku 1839 vytesal sloup, kamenný sokl i schody za 300 zlatých včetně dodávky kamene a postavení sloupu. Antonín Piskoř provedl jen vlastní opravu starobylé sochy. Lípy obklopující sochu byly při rekonstrukci mariánského sloupu odstraněny. Náklad na postavení sloupu a celou opravu sochy hradil hranický předměšťan Josef Jakeš, jehož nákladem byla socha roku 1858 také pozlacena. Mariánský sloup v podobě navržené Antonínem Piskořem, postavený roku 1839, stojí podnes. Podle zaměření provedeného roku 1974 měří na výšku 8,60 metru, sloup je však jednostranným sedáním základu **vychýlen již o 21 cm**. Poněvaď v základech podstavce je trhlina, vyžaduje sloup odborně zajištění pod dohledem krajského střediska státní památkové péče v Ostravě, **aby se předešlo jeho zřícení** a zničení historicky cenné a výtvarně hodnotné barokní sochy z poč. 18. století, jež patří k málu dochovalých historických výtvarných památek města.

Stejně jako sochař Hořín spolupracoval i Piskoř s **frýdlantskými železárnami jako modelér**, prokázatelně v letech 1840—1843. Podle účetních knih železářny zhotovil například roku 1840 model těžítka s 2 figurami, model hada (zřejmě ke křucifixu) a několik modelů znaků (roku 1841 dřevěný erb barona Badenfelda za 9 zl. 48 kr., roku 1843 dva modely erbů pro města Odry a Slezskou Ostravu za 19 zl.), což jsou ovšem zakázky v odlitcích dnes těžko určitelné. Jako dovedný sochař vytvořil nepochybně i některé tehdy módní reliéfní plakety portrétů významných osobností, historických výjevů apod., odlévané pak v kovu. Jeho modelářská spolupráce s jinými slévárnami železa nebyla dosud prověřena.

Z pozůstalostního spisu jeho bratra, malíře Františka Piskoře, zemřelého roku 1842 se dovídáme, že pracovali společně s Antonínem na výzdobě kostelů v širokém okolí. Smlouvou, uzavřenou s rychtářem ve Stříteži n. Ludinou roku 1842 se Antonín a František Piskořové zavázali postavit **hlavní oltář** kostela **ve Stříteži n. Ludinou**, provést jeho štafirování a dodat dva oltářní obrazy. Sochařské a zednické práce na hlavním oltáři byly akordovány na 260 zlatých. Dne 21. května uzavřel Antonín další smlouvu na dokončení sochařských prací na **zadním oltáři**, jež byly akordovány na 270 zlatých. Smrtí bratra Františka vznikly komplikace, protože peníze byly vybrány, práce však nebyly dosud dokončeny. Smluvené práce musel pak dokončit jiný **hranický malíř Jan Theissner**. Krátce předtím provedl Antonín Piskoř spolu s bratry Františkem a Valentinem v témž roce renovaci a opravu poškozeného **sousoší mariánského v Poštátě** za 400 zlatých. V roce 1843 vyhotovil Antonín Piskoř návrh a postavil nový **oltář v kostele sv. Petra a Pavla v Kelči**. Nákras výtvarného návrhu se dochoval a je uložen v býv. arcibiskupském archivu v Kroměříži. Další jeho práce jsem zatím nezjistil, nepochybně však budou doloženy později.

Při všech těchto víceméně užitkových sochařských a kamenických pracích, které výtvarně navrhoval nebo sám provedl, neopomíjel ani vlastní umělecký růst a tvůrčí uměleckou tvorbu, jíž proslul již na Akademii výtvarných umění ve Vídni. O této jeho výtvarnické činnosti a úspěších víme bohužel zatím nejméně. Prokazuje ji však například **jeho účast na umělecké výstavě** u sv. Anny **ve Vídni**

roku 1848, na níž podle výstavního katalogu vystavoval **basreliéf, provedený v sádře**, představující scénu podle Plutarcha „Antiochus, král Selenkur a královský tělesný lékař Erasistratus“, který byl v katalogu ohodnocen cenou 200 zlatých. Je pravděpodobné, že v uměleckoprůmyslových muzeích jsou uloženy některé jeho plastiky, odlité v kovu, jež jistě zdobily v minulém století také domácnosti některých hranických měšťanů. Snad se dochovaly v Hranicích u příbuzných i jiné památky písemné, jejichž zpřístupnění by rozmnožilo zlomkovité údaje, jež zatím víme o tomto hranickém umělci, pro spolehlivější vylíčení jeho života a tvorby v připravovaném velkém slovníku českých výtvarných umělců.

Těžké životní podmínky, stálé cestování a práce ve studených kostelích uspišily brzký skon tohoto nadějného umělce. Zemřel 20. května roku 1856 v Hranicích **na souchotiny ve věku pouhých 41 let** v domě čp. 58 na rohu ulice Farní a dnešní ulice Svatoplukovy, kde bydlel a měl i sochařskou dílnu. Oznámení jeho úmrtí komentoval hranický dopisovatel olomouckých novin „Neue Zeit“ v čísle 128 ročníku 1856 poznámkou, že zemřel po dlouhém, těžkém utrpení v nejlepšímu mužném věku pouhých 41 let jako renomovaný akademický sochař a držitel velké zlaté medaile Institutu.

Prameny a literatura:

Matriky města Hranic, Státní archiv Opava, pracoviště Olomouc.

Velkostatek Hranice, Státní archiv Opava, pracoviště Janovice n. Rýmařova.

Ústřední ředitelství arcib. statků, Státní archiv Opava, depositář Kroměříž.

A. Kudělková, Výroba umělecké litiny ve Frýdlantě n. O., Slezský sborník 1939, strana 22.

C. v. Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich, sv. XXII, roč. 1870, strana 352.

Ludvík Novotný

70 let mostu přes Bečvu v Hranicích

Když 10. září 1903 po volebním vítězství české většiny dostaly Hranice po řadě let německé nadvlády českou městskou správu, vypracoval nový starosta JUDr. František Šromota rozsáhlý program rozvoje města, který obsahoval mimo jiné výstavbu infekčních pavilónů nemocnice, stavbu budovy českých měšťanských škol, pořízení nového osvětlení města, výstavbu nového mostu přes řeku Bečvu, získání průmyslu, rozvoj školství, ozdravení městských financí. Na zasedání 17. března 1904 se obecní výbor města Hranic usnesl zahájit práce k provedení těchto staveb: budovy měšťanských škol, infekčního oddělení nemocnice, mostu přes Bečvu, osvětlení a domu pro nemocné u kasáren. O stavbě mostu bylo stanoveno, že bude uskutečněna jen tehdy, poskytnou-li zájemci, tj. silniční výbor, moravský zemský výbor, vojenský erár a velkostatek kněžny Hatzfeldové dostatečně vysoké subvence, aby poplatníci města Hranic nebyli příliš zatíženi. Stavba nového mostu byla nutná, protože starý dřevěný most vyžadoval stálé nákladné opravy.

Představitelé města Hranic se nemínili spokojit s mostem běžné železné konstrukce, chtěli město ozdobit na tu dobu moderním dílem. Proto pozvali na 20. dubna 1904 do Hranic tehdy docenta české techniky v Brně ing. Karla Herzána,

průkopníka železobetonových staveb a stavitele mostů u nás. Členům obecního výboru a pozvaným hostům přednášel ing. Herzán o betonových stavbách mostů a zodpověděl jejich dotazy. Přesvědčil posluchače, že stavba mostu betonového s železnou armaturou je nejen moderní, ale i pevnější a kvalitnější, má větší nosnost a je levnější než most železný. Prokázal, že výška 2,80 metru nad normální stav vody je úplně dostatečná při nejvyšší možné povodni.

Přesto se našlo v Hranicích několik jedinců, kteří proti stavbě mostu podali stížnost k moravskému zemskému výboru. Když však představenstvo města prokázalo, že starý dřevěný most byl na jaře 1904 opět zcela podemlet, ačkoliv nedávno byl značným nákladem opraven, stížnost byla zamítnuta. V létě 1904 už starý most vykazoval takové trhliny, že na něm byla zakázána jízda s povozy těžšími než dvacet centů.

V létě 1904 vstoupily události do rozhodujícího stadia: 18. července byla místodržitelstvím v Brně ustavena komise pro stavbu mostu, podle informací, jež získal starosta dr. Šromota, zemský výbor moravský přislíbil subvenci ve výši 70 000 korun, zřejmě už byl vypracován projekt, protože už byly známy hlavní parametry mostu: dva oblouky o celkové délce 65 metrů ve výšce 245,63 metru nad hladinou moře. Na schůzi 12. srpna 1904, když už bylo vydáno stavební povolení, zplnomocnil obecní výbor městskou radu, aby uzavřela smlouvu o provedení stavby s českou firmou „Podnikatelství staveb ing. K. Herzán a Lud. Uhlíř, Praha II.“.

V srpnu 1904 už byly také zahájeny přípravné práce a vybudován prozatímní most, aby starý mohl uvolnit staveniště pro most nový. Jak informoval tehdy hranický týdeník Hlasy z Pobečví, denně zástupy obecního lidu sledovaly se zájmem veškeré práce, které utěšeně spěly kupředu. Na podzim byly vybudovány betonové pilíře na obou březích i střední pilíř uprostřed řečiště. Pro zimní období plánovala firma sestavení lešení ke skruži pro mostní oblouky.

18. října 1904 také zemský výbor moravský odhlasoval příspěvek na stavbu mostu v Hranicích ve výši 75 tisíc korun, což byla do té doby největší subvence, jakou země na podobný podnik poskytla. Hlasy z Pobečví konstatovaly, že to byla zásluha starosty dr. Šromoty a jeho houževnatosti. Patrně pod dojmem této příznivé zprávy obecní výbor 18. listopadu vyslovil souhlas se zvýšením rozpočtu o tři tisíce korun, aby pilíře mostu mohly být obloženy místo původně navrženým měkkým pískovcem trvanlivější žulou. Konstrukce hranického mostu byla navržena a stavěna podle soustavy francouzského inženýra a stavitele mostů Françoise Hennebiquea (1843—1921), průkopníka a jednoho ze zakladatelů teorie železobetonu. Tento tehdy moderní způsob stavby našel v Hranicích několik nepřátel, kteří šířili pomluvy o solidnosti práce firmy Herzán a Uhlíř a marně doporučovali, aby na betonové pilíře byla přece jen položena železná konstrukce.

Na jaře 1905, sotva roztál na řece Bečvě ledový krunýř, už v březnu byly práce obnoveny. Nad vodní hladinou se rozklenulo lešení a v červnu se už na dřevěné bedněni kladl betonový koberec. Poslední dávky betonu do mohutné plotny položili betonáři za vydatného lijáku v noci na 8. červenec 1905. V srpnu už bylo započato s demontáží skruží. Jak uváděl týdeník Hlasy z Pobečví, deformace, kterou způsobila vlastní váha klenutí a jež činila obvykle 10 milimetrů, zjištěna jen v rozsahu 3,5 milimetru. V září pracovali dělníci na betonáři zábradlí a pylonů. **Zatěžkávací zkouška se konala právě před sedmdesátí lety v sobotu 16. prosince 1905** za přítomnosti zástupců úřadů, stavební firmy a města. Hranický týdeník Hlasy z Pobečví (roč. VIII, 1905, č. 51 z 23. prosince 1905) o této události referoval:

„Most ozdoben byl prapory barev českých a slovanských. Zatížení provedeno povozem naloženým v úhrnné váze 116 q, taženým čtyřmi páry koní. Ač mimo to stálo na oblouku asi 80 lidí, nastala deformace oblouků, jejichž rozpětí každého je 32 metrů, pod ohromnou tíží touto pouze devět desetin milimetru, která se po přesunutí tíže opět vyrovnala, důkaz to, jak elastickými a tudíž bezpečnými oblou-

ky jsou. Když ještě proveden pokus se současnou jízdou dvou těžce naložených povozů, pokus byl ukončen. Odborníci vyslovili se o stavbě s největší pochvalou, což slouží ke cti firmě Herzán a Uhlíř.“

Celkový náklad na stavbu i s úpravou cest činil asi dvě stě tisíc korun. Poněvadž ještě ministerstvo vnitra poskytlo příspěvek ve výši 50 tisíc korun, byly celkové výdaje ze dvou třetin hrazeny subvencemi.

Hranický most patří mezi významná díla ing. Karla Herzána (1869—1940), profesora Českého vysokého učení technického, průkopníka využití železobetonu ve stavitelství u nás, stavitele četných mostů v našich zemích.

Téměř čtyřicet let sloužil hranický most svému účelu, byl ozdobou města, svědkem mnoha historických chvil v životě jeho obyvatel, odolával častým dravým přívalům rozvodněné Bečvy i nárazům ledových ker při jarních táních, až nakonec podlehl bezohledné ničivosti ustupující nacistické armády na sklonku druhé světové války. Tři týdny před odchodem navrtali němečtí vojáci do pilířů mostu dutiny a vložili do nich asi 20 q traskavin, 7. května 1945 v poledne byli obyvatelé v blízkosti Bečvy vyzváni městským rozhlasem, aby se ukryli. Ve 12.25 hodin zažulňel prudký výbuch, nad řekou vystoupil vysoký oblak prachu, v okolí byla přerušena dodávka elektrického proudu. Budovy v blízkosti byly poškozeny kameny, které zaletěly až do parku. Divákům se brzy naskytl smutný pohled na zbytky pilíře uprostřed řeky a na trosky vystupující nad hladinu. Přepravu zprvu obstarávala pontonová lávka, do února 1946 byl postaven provizorní dřevěný most. Zájem o obnovu původního mostu byl v hranické veřejnosti stále živý, ale až v letech 1958—1960 byl postaven nynější betonový most, jenž byl odevzdán do provozu v neděli 8. května 1960. Podrobné údaje o stavbě tohoto nynějšího mostu přes Bečvu jsou obsaženy v článku L. Nového: „Historie jednoho mostu“ v „Hranickém almanachu 20 let“, který vydal MěstNV v Hranicích v roce 1965.

Úspěch hudebníka Františka Tugendlieba

Od 30. října do 1. listopadu 1975 probíhal v Kroměříži za mezinárodní účasti jubilejní X. ročník Československého amatérského džezevého festivalu. Mezi vyhodnocenými soubory bylo i **sexteto z Bratislavy, vedené Františkem Tugendliebem, které získalo stříbrnou plaketu a ohodnocení „evropská třída“.**

Počátky džezevé činnosti Františka Tugendlieba jsou spojeny s jeho rodným městem Hranicemi, kde působil do roku 1956. Odtud odešel do opavské opery a pak jako sólista do opery Divadla J. Gregora-Tajovského v Banské Bystrici. Svých instrumentálních a pěveckých zkušeností využil v angažmá u bratislavské TATRA-revue a REVUE BRATISLAVA. Tam začala i jeho hlasové poradenská a pedagogická činnost, ve které nyní pokračuje na bratislavské lidové konservatoři. Mezi zpěváky, kteří u něho rozvíjeli své hlasové schopnosti nebo hledali nápravu v případě postižení hlasového ústrojí, patří řada známých slovenských interpretů populární hudby, např. Ivo Heller, Peter Lipa, Zdeněk Sychra, Nora Blahová, Marcela Leiferová, Eva Máziková.

V džezevé oblasti prosazoval František Tugendlieb po dobu dvaceti let uplatnění soudobých hudebních prostředků, jenž vyplývají z vývoje vážné hudby a džezu. Tuto limi uskutečňoval v průběhu let s různými hudebníky. Jeho projev je na rozhraní mezi džezem a vážnou hudbou. Pod názvem „musica iungens“ prezentuje veřejnosti na koncertech, v rozhlasových nahrávkách a v televizi hudbu považovanou mezi odborníky za experiment, který je dosud předmětem sporu přízniv-

ců a odpůrců a jehož uznání a kladné hodnocení se postupně proboujává. Příznivě ji před několika lety přijali sovětští hudebníci při setkání v Moskvě. Úspěch na festivalu v Kroměříži byl dalším krokem na této cestě.

LN

DROBNÉ ZPRÁVY

Na závěr roku 1975 připadla dvě výročí dvou německých spisovatelů evropského významu, jež mají vztah k Hranicím. **6. listopadu uplynulo 95 let od narození rakouského spisovatele Roberta Musila** (nar. 1880 v Klagenfurtu, zemřel 15. 4. 1942 v Ženevě). V letech 1894—1897 byl žákem býv. rakouské vyšší vojenské reálky v Hranicích a život a ovzduší v tomto učilišti zachytil ve svém prvním románu „Die Verwirrungen des Zöglings Törless“ („Zmatky chovance Törlesse“), který byl i zfilmován a v roce 1967 vyšel v českém překladu.

4. prosince uplyne sto let od narození německého básníka Reinera Maria Rilka (marozen 1875 v Praze, zemřel 29. prosince 1926 ve Val Mont ve Švýcarsku). V letech 1890—1891 byl také žákem rakouské vyšší vojenské reálky v Hranicích. V jeho prvních básnických knihách najdeme řadu veršů, vztahujících se k českému prostředí.

—★—

Pracující n. p. Hranická cementárna a vápenice splnili 29. října 1975 plán ve výrobě cementu za období páté pětiletky v množství 2,822.600 tun. Do konce roku 1975 vyrobí navíc ještě 92 tisíc tun cementu, což představuje dvouměsíční produkci. Ve výrobně osinkocementových trub splnili plán výroby odtokových trub už v červenci, do konce roku 1975 vyrobí navíc 160 tisíc metrů, celkové množství odtokových trub vyrobili 21. října, navíc dodají 72.300 metrů.

Plán zisku ve výši 312 miliónů Kčs splnil podnik už v září.

—★—

Na aktivu brigád socialistické práce ve zdravotnictví 13. listopadu 1975 převzaly členky **kolektivu BSP dětské léčebny RADOST v Teplíci nad Bečvou**, vedené hlavní sestrou Annou Bartošovou, **stříbrné odznaky BSP** jako první kolektiv ve zdravotnických zařízeních v okrese.

—★—

Střední lesnická technická škola v Hranicích vydala na podzim 1975 tištěnou **výroční zprávu za školní rok 1974/75**. Zpráva obsahuje údaje o bohatém životě školy v jubilejním roce 30. výročí osvobození.

—★—

Klub filatelistů v Hranicích pořádá pravidelné výměnné schůzky každou druhou a čtvrtou neděli v měsíci vždy od 9 hodin dopoledne v místnostech klubu důchodců v ulici Na náspech. V tomto měsíci se budou tedy schůzky konat **14. a 28. prosince 1975**.

Klub mladých filatelistů v Hranicích koná pravidelné schůzky každý pátek od 16 hodin v Městském domě pionýrů a mládeže v Hranicích ve třídě Sovětské armády.

—★—

PUBLIKACI

prom. hist. M. Jaškové, univ. prof. PhDr. L. Hosáka a PhDr. Boh. Indry

DĚJINY MĚSTA HRANIC (I. díl)

je možno zakoupit na městském národním výboru, odboru školství a kultury, nebo v kanceláři Cestovní informační služby KS ve Svatoplukově ulici.

PROGRAMY KIN

Kino Svět:

-
- 5.—11. STRAŠÁK
Film USA o dvou tulácích a nekonečné cestě za štěstím.
Film je mládeži nepřístupný.
-
- 12.—15. JAK UTOPIT Dr. MRÁČKA
Česká barevná komedie o mladém právníkovi, který se z lásky dostal do vodnického hrnečku.
-
- 16.—17. VERONIKA ZNOVU PŘICHÁZÍ
Druhý díl rumunského filmového muzikálu.
Film je mládeži přístupný.
-
18. Představení pro členy Klubu přátel sovětského filmu:
PAMATUJ SI SVĚ JMÉNO
Vzrušující příběh, který se naplnil po dvaceti letech.
-
- 19.—22. ZRZKA
Film NDR, portrét mladé ženy, která uměla žít.
Film je mládeži nepřístupný.
-
- 23.—25. KONFORMISTA
Vyprávění o špionážní akci podle novely Alberta Morávia.
Ve středu 24. prosince se nehraje, ve čtvrtek 25. prosince hrajeme i v 17 hodin.
-
- 26.—29. POTOPA — I. díl
Polský historický velkofilm, přepis slavného románu H. Sienkiewicze.
Film je mládeži přístupný.
V pátek 26. prosince se hraje i v 17 hodin.
-
30. 12.—1. 1. POTOPA — II. díl
-

Představení pro mládež:

Začátky představení ve 14.30 hodin.

Neděle 7. prosince	JÁCHYME, HOĎ HO DO STROJE Česká filmová veselohra.
Neděle 14. prosince	JAK UTOPIT Dr. MRÁČKA Česká barevná komedie.
Neděle 21. prosince	MALÍ PASTEVCÍ
Čtvrtek 25. prosince	VĚNO KNĚŽNY RALU Rumunský film, dobrodružství zbojníka Angela.
Pátek 26. prosince	TÝDEN BLÁZNŮ Další dobrodružství zbojníka Angela.
Čtvrtek 1. ledna	ANGELO A SEDM KONÍ Rumunský film, dobrodružný zbojník a jeho stateční chlapci.

Kino Oko:

5.— 8.	ŠKAREDÁ DĚDINA Filmový přepis povídky P. Jilemnického „O dvou bratřech“. Film je mládeži přístupný.
9.—11.	VTEŘINY ŮZKOSTI Maďarský film, mládeži nepřístupný.
12.—15.	SMRTELNÝ OMYL Filmová indiánka NDR. Film mládeži přístupný.
16.—18.	MÁ LÁSKA Sovětsko-japonský film. Příběh milenců, kteří vzdorovali osudu. Film je mládeži přístupný.
19.—22.	HALO, TAXI Film NDR veselé příhody berlínského taxikáře. Film je mládeži přístupný.
23.—25.	KLAUNI Italský film režiséra F. Felliniho, mládeži přístupný.

26.—29.	NEČEKANÉ ZKOUŠKY Bulharský film režisérky I. Grabčevové. Film je mládeži přístupný.
30. 12.—1. 1.	NADMUTÉ MĚSTO Příběh člověka, jemuž box vzal zdraví a ideály. Film je mládeži nepřístupný.

24. a 31. prosince se v kině OKO nehraje!

Představení pro děti:

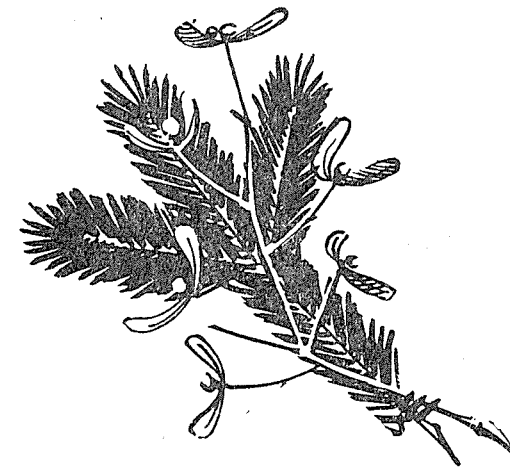
Každou sobotu v 16 hodin.

6. prosince	KAPITÁN — barevný rumunský film.
13. prosince	VĚRNÝ KAMARÁD — sovětský film.
20. prosince	BÍLÝ TESÁK — sovětský film.
27. prosince	LOE V ŘÍŠI DIVŮ — francouzský kreslený film.

PROGRAMY JKP

Pondělí 8. 12 sál JKP 19.30 hodin	VEČER DRUŽBY Program Státního souboru písní a tanců „Písničky při cimbálu“. Po programu volná zábava s tancem.
Středa 10. 12 sál JKP 19.30 hodin	RECITAL HANY HEGEROVÉ
Pátek 12. 12. sál LŠU 19.30 hodin	SLAVNOSTNÍ ZÁVĚR OSLAV MČSP
Sobota 13. 12. sál JKP 19 hodin	Pro účastníky tanečního kursu I. KOLONA Hraje taneční orchestr „Studio“, řídí J. Jiříček.

Pondělí 15. 12. sál JKP 19.30 hodin	IV. divadelní představení v předplatném J. Patrick: OPALA NAŠLA MANŽELA v nastudování členů Státního divadla Ostrava.
Středa 17. 12. sál JKP 19 hodin	Pro účastníky tanečního kursu II. KOLONA Hraje taneční orchestr „Studio“, řídí J. Jiříček.
Čtvrtek 18. 12. sál JKP 19 hodin	Pro účastníky tanečního kursu III. KOLONA Hraje taneční orchestr „Studio“, řídí J. Jiříček.
Pátek 19. 12. sál JKP 19 hodin	Pro účastníky tanečního kursu IV. KOLONA Hraje taneční orchestr „Studio“, řídí J. Jiříček.

ŠŤASTNÉ A RADOSTNÉ VĀNOCE

všem čtenářům a milovníkům
kultury v našem městě

přejí kolektivy

*Jednotného klubu pracujících v Hranicích
a redakce Zpravodaje města Hranic*

Odpovědný redaktor: Eva Horáková, členové red. rady: prof. Ludvík Novotný,
Jan Sedlařík, Oldřich Lukeš, reg. č. 49 — Cena 1 Kčs. — Změna pořadů
uvedených v kulturním kalendáři vyhrazena. — Kulturní kalendář města Hranic
vydává JKP Hranice. — Tisknou Moravské tiskařské závody, n. p., Olomouc,
závod 11, třída Lidových milicí 3.

